

**Н.О. Овчарик**

ад'юнкт

(Дніпропетровський державний  
університет внутрішніх справ)

УДК 343.7

## **НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ВИКРАДЕННЯМ ЧУЖОГО МАЙНА З АВТОМОБІЛІВ**

Здійснено узагальнення отриманих даних спеціального дослідження напрямків діяльності органів внутрішніх справ із запобігання викраденням чужого майна з автомобілів.

*Ключові слова:* власність, чуже майно, злочинність, органи внутрішніх справ, запобігання злочинам.

**Постановка проблеми.** Радикальні економічні реформи здійснили руйнівний вплив на соціальну сферу нашого суспільства, призвели до виникнення і зростання безробіття, різкого розшарування населення за майновою ознакою і зубожіння більшої його частини. Ці негативні соціальні процеси внесли зміни у мотивацію посягань на чуже майно: значна кількість розкрадань вчиняється під впливом матеріальної потреби, щоб добути засоби для задоволення елементарних необхідних потреб.

Загальновідомим є той факт, що у структурі загальнокримінальної злочинності корисливі посягання на власність завжди становлять понад половину від всіх зареєстрованих злочинів. Протидія таким злочинам завжди буде актуальною [1, с. 297]. Одним із таких злочинів є викрадення чужого майна з автомобілів, який характеризується значним ступенем поширеності та надзвичайно високим рівнем латентності. Про це свідчать результати опитування автовласників, яке показало, що 45 % респондентів ставали жертвами викрадення їх майна з автомобілів (4 % з них – 2 і більше разів). Разом з тим лише 15 % з них зверталися до органів внутрішніх справ (далі – ОВС) із заявами про подібні злочини. Про мотиви цього йтиметься далі.

Ось чому **метою** статті є узагальнення отриманих даних спеціального дослідження напрямків діяльності органів внутрішніх справ із запобігання викраденням чужого майна з автомобілів.

**Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.** У зв'язку із цим слід зазначити, що кримінально-правові та кримінологічні проблеми запобігання злочинам проти власності у різні роки розглядалися такими вітчизняними та зарубіжними вченими: М.І. Бажанов, В.С. Батиргарєєва, Л.С. Білогриць-Котляревський, Г.М. Борзенков, В.О. Владіміров, Л.Д. Гаухман, М.А. Гельфер, В.О. Глушков, В.В. Голіна, Б.М. Головкін, В.Г. Гончаренко, О.О. Горішний, В.П. Ємельянов, А.Ф. Зелінський, М.М. Ісаєв, М.Й. Коржанський, Г.Л. Кривоченко, Г.А. Крігер, В.Г. Кундеус, Н.О. Лопашенко, Ю.І. Ляпунов, В.В. Мальцев, П.С. Матишевський, М.І. Мельник, М.П. Михайлов, Б.С. Нікіфоров, М.І. Панов, В.Я. Тацій, І.С. Тишкевич, М.Д. Шаргородський та ін.

**Виклад основного матеріалу.** Заходи запобігання викраденням чу-

жого майна з автомобілів можуть бути розроблені і здійснені тільки на підставі глибоких знань всіх причин і умов, які сприяють вчиненню цих злочинів, за наявності чітких критеріїв визначення ефективності прийнятих спеціальних заходів. При цьому необхідно визначити, які зі спеціальних заходів є найбільш важливими, які з них можуть дати найбільш швидкий і значний ефект, які заходи вимагають значних матеріальних та інтелектуальних затрат та ін.

ОВС накопичено певний досвід щодо попередження злочинів проти власності в цілому, що вимагає теоретичного осмислення і подальшого розвитку. Аналіз результатів проведеного нами дослідження, а також вивчення спеціальної літератури, присвяченої викладу досвіду ОВС у вказаній діяльності, дозволяють зробити висновок про те, що успіх досягається в результаті відповідних профілактичних заходів, заснованих на глибокому знанні кримінологічної характеристики злочинів, причин та умов, що сприяють їх вчиненню, а також особи злочинця.

Зміст цих заходів різноманітний:

- організація профілактичної роботи з особами, від яких можна очікувати вчинення викрадення чужого майна з автомобілів;
- організація профілактичної роботи з населенням;
- усунення обставин, що зумовлюють вчинення викрадення чужого майна з автомобілів.

Серед осіб, від яких можна очікувати вчинення викрадення чужого майна з автомобілів, можна виділити такі групи:

- підозрювані чи обвинувачені, які залишаються на період слідства на волі без оперативного контролю з боку ОВС;
- особи, які прибувають до місця постійного проживання після відбуття покарання з місць позбавлення волі або умовно-достроково звільнені, умовно засуджені, а також засуджені до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі;
- особи, раніше не судимі, але щодо яких є інформація, що вони вчиняють викрадення чужого майна з автомобілів або готують їх вчинення.

Багато осіб, яким на період слідства обрано запобіжний захід – підписка про невиїзд, залишаючись на волі, продовжують злочинну діяльність.

З подібними особами доцільно проводити активну індивідуально-попереджувальну роботу. На нашу думку, вона включає такі етапи:

- систематичний збір інформації про цих осіб та їх оточення;
- оцінка інформації з точки зору ймовірності здійснення своїх злочинних намірів і їх суспільної небезпеки;
- визначення способів попереджувального впливу, в тому числі з використанням спеціальних методів роботи органів внутрішніх справ;
- організація контролю за зазначеними особами та робота по їх виправленню заходами соціального впливу.

У разі неможливості або неефективності виправлення такої особи необхідно сприяти тому, щоб до неї було застосовано більш суворий запобіжний захід. Разом з тим навряд чи можна погодитися із окремими авторами, які вважають, що у таких випадках обов'язковим є взяття під варту [2, с. 59].

Індивідуально-профілактична робота з особами, які прибули до місця постійного проживання після відбуття покарання або умовно-дострокового звільнення, не може успішно проводитися без чітко налагодженого інформаційного забезпечення. Однак бази даних більшості інформаційних центрів системи МВС України рідко використовуються у вирішенні практичних завдань, тому багато питань, пов'язаних з процесом запобігання викраденням чужого майна з автомобілів, вимагають свого вирішення. Так, для ефективного виховного впливу на цих осіб і досягнення певних результатів важливо отримати:

- відомості про особу (характер, темперамент, здібності, мотиви діяльності, захоплення, інтереси, рівень інтелектуального розвитку, освіта, судимості);

- відомості про умови її життя (одружений, неодружений, діти, житло, матеріальна забезпеченість, місце та умови роботи і т.п.);

- відомості про процес виникнення і формування у злочинця антигромадських поглядів, переконань (коли, де, в силу впливу яких причин і умов (об'єктивних, суб'єктивних) стали зароджуватися такі погляди, під впливом яких обставин вони сформувалися, в яких конкретно діях виражалися);

- відомості про найближче оточення (характер зв'язків з друзями, сусідами, товаришами по службі, родичами, хто впливає на оцінку життєвих ситуацій і пристосованість до умов свободи, що може викликати незадоволеність, озлобленість і т.д.);

- відомості про шкідливі звички (схильність до пияцтва, наркотиків).

Значний обсяг такої інформації розосереджений у різних службах і підрозділах МВС, ГУМВС, УМВС. Це ускладнює можливість її комплексного аналізу та подальшого використання. Для усунення такого положення необхідно створити між зацікавленими службами стійкі інформаційні зв'язки, коли інформація про осіб, з боку яких можна очікувати вчинення викрадення чужого майна з автомобілів, збиралася б у єдиному центрі. Акумуляція інформації з різних джерел дозволяла б використовувати її більш ефективно для вироблення рекомендацій по боротьбі з крадіжками.

Таким чином, якщо раніше у кримінальній справі інформація про осіб, з боку яких після відбуття покарання можна буде очікувати вчинення викрадення чужого майна з автомобілів, про їх соціально-психологічні характеристики і злочинний досвід, місця збуту викраденого, фактично втрачалася після розгляду справи в суді, то після заповнення і направлення формалізованого бланка в єдиний центр ця інформація не тільки зберігається для узагальнення досвіду, але при необхідності може бути використана в ході індивідуально-профілактичної роботи.

Важливе місце, особливо в боротьбі зі спеціальним рецидивом, відводиться адміністративному нагляду як ефективному методу профілактичної дії. З урахуванням протиправної поведінки постановка на такий облік є актом, що тягне за собою необхідність проведення систематичної, цілеспрямованої виховної роботи, виходячи з індивідуальних особливостей особи і специфіки її оточення. Це також вимагає комплексного використання сил, засобів і методів ОВС, можливостей громадськості і трудових колективів для виправлення раніше засуджених осіб [3, с. 42].

Однак, як показало дослідження, існуючі наглядові обмеження не орієнтовані на ресоціалізацію і виправлення піднаглядних. Нерідко вони встановлюються без урахування реальної можливості їх дотримання.

Наприклад, злочинцю-рецидивісту встановлюється обмеження на вихід з дому після 19 чи 20 години. У той же час більшість вчинених ним викрадень чужого майна з автомобілів відбувалися у світлу пору доби. Подібний підхід зумовлений спотвореними уявленнями про призначення адміністративного нагляду, коли замість кропіткої індивідуальної профілактичної роботи працівники ОВС вдаються до формальної фіксації найменших порушень його правил з подальшим засудженням піднаглядного за злісне порушення. Така практика складалася роками, що не могло не позначитися негативно на рівні рецидиву та стані злочинності в цілому.

У комплексі заходів щодо запобігання викраденням чужого майна з автомобілів важливе місце займає пропаганда правових знань серед населення. У подібні матеріали необхідно включати інформацію такого змісту:

- де і коли переважно вчиняються подібні злочини;
- найбільш типові способи їх вчинення;
- визначення найбільш ефективних засобів захисту автомобілів, приміщень та інших сховищ (гаражів) від незаконного проникнення;
- роз'яснення переваг використання охоронної сигналізації, зберігання автомобілів у спеціально відведених місцях.

Важливим показником діяльності органів внутрішніх справ є ставлення до них населення і його оцінка. Одним з показників довіри громадян до правоохоронних органів є їх звернення в ОВС за допомогою.

Знижує авторитет міліції, на думку респондентів, насамперед байдужість, низька культура спілкування з громадянами, хабарництво, здирництво, використання службового становища в особистих цілях. Зниження авторитету міліції сприяють і такі фактори, як низький професіоналізм, некомпетентність.

Існує певна напруженість у відносинах населення та ОВС. Її основою є незадоволеність значної частини населення діяльністю правоохоронних органів. Ця незадоволеність певною мірою пов'язана з тим, що реально функціонуючі ОВС не відповідають тому образу правоохоронця, який створений уявою населення і розглядається в якості зразка для порівняння.

У досить значної частини громадян склався негативний стереотип міліції. Причому значну роль в цьому відіграє безпосереднє спілкування з працівниками ОВС. Саме впевненість у безперспективності розгляду заяви про викрадення майна з автомобіля є однією з причин латентності цих злочинів.

Слід зазначити, що певну роль у поліпшенні відносин міліції і населення можуть відіграти засоби масової інформації (далі – ЗМІ).

Вміле використання ЗМІ сприяє швидкому і повному розкриттю злочинів, тим самим підвищує авторитет ОВС. У даний час розвиваються і такі форми роботи з населенням, як проведення прямих радіо- і телеефірів, «прямих телефонів», «телефонів довіри», що зв'язують населення безпосередньо з керівниками ОВС.

Наприклад, основним завданням «телефону довіри» є надання консультативно-правової допомоги населенню, збір і аналіз пропозицій, скарг і заяв

громадян про роботу ОВС, отримання інформації про криміногенні місця, осіб, які переховуються від правоохоронних органів [2, с. 60].

Разом з тим найчастіше ЗМІ висвітлюють негативні сторони діяльності міліції, оскільки це підвищує рейтинги відповідних проєктів. Дуже рідко повсякденна робота правоохоронця висвітлюється об'єктивно та з позитивного боку.

Слід також нагадати, що досить часто викрадення чужого майна з автомобілів вчиняється через неухважність або безпечність автовласників, злочинці просто користуються сприятливими для них обставинами – у 2-х випадках із 10-ти їм навіть не доводилося застосовувати спеціальних прийомів для проникнення в салон автомобіля.

Важливу роль у запобіганні викраденню чужого майна з автомобілів відіграють повідомлення слідчого, дізнавача в місцевій пресі, по радіо і телебаченню про факти вчинення таких злочинів, які стали можливими в силу конкретних криміногенних обставин, у тому числі віктимної поведінки жертви. Необхідну допомогу в цьому здатні надати функціонуючі в кожному міськрайліноргані відділи (відділення) зв'язків з громадськістю.

**Висновки.** Отже, під спеціальними заходами запобігання викраденням чужого майна з автомобілів, на нашу думку, слід розуміти заходи, спеціально направлені на усунення або мінімізацію причин та умов, які сприяють чи полегшують вчинення таких злочинів, у тому числі і заходи, пов'язані із впливом на осіб, які вчинили або мають намір вчинити злочин, що вживаються переважно ОВС на підставі професійних знань, у тому числі з використанням спеціальних сил і засобів.

Кримінологами давно вже доведено, що злочинність неможливо подолати чи побороти, можна лише мінімізувати вплив криміногенних факторів на суспільство і тим самим на декілька відсотків знизити її показники. Саме тому для досягнення найбільш ефективного скорочення випадків викрадення чужого майна з автомобілів оптимальним для ОВС є об'єднання профілактики, оперативного реагування та роботи з жертвами злочинів.

#### *Бібліографічні посилання*

1. Профілактика злочинів : підручник / О. М. Джу́жа, В. В. Васи́левич, О. Ф. Гіда та ін. ; за заг. ред. О. М. Джу́жи. – К., 2011.
2. Криминологическая характеристика и предупреждение краж, совершаемых в общественных местах : монография. – Челябинск, 2004. – 114 с.
3. Веремченко М. В. Правовые вопросы организации борьбы с кражами из автотранспортных средств / М. В. Веремченко // Российский следователь. – 2006. – № 9. – С. 41-43.

**Овчарик Н.О. Направления деятельности органов внутренних дел по предотвращению хищений чужого имущества с автомобилями.** Осуществлено обобщение полученных данных специального исследования направлений деятельности органов внутренних дел по предупреждению похищений чужого имущества из автомобилей.

**Ключевые слова:** *собственность, чужое имущество, преступность, органы внутренних дел, предотвращение преступлений.*

**Ovcharyk N.O. Directions of internal affairs bodies activity to prevent theft from vehicles.** The article presents a generalization of the data specific research of activities of the Interior for the prevention of theft from vehicles.

It is noted that measures to prevent theft from vehicles can be developed and implemented only on the basis of in-depth knowledge of all the causes and conditions that contribute to the commitment of these crimes, the presence of clear criteria for determining the ef-

fectiveness of adopted special measures. It is necessary to determine which of the special measures are most important, which ones can give the most rapid and significant effect measures require considerable intellectual and expenses and so on.

The internal affairs bodies have accumulated some experience to prevent crimes against property as a whole, which requires theoretical understanding and further development. Analysis of the results of this research and the study of literature, devoted to the presentation of the experience of the police in that activity, suggest that success is achieved by appropriate preventive measures based on a thorough knowledge of criminological characteristics of crime, the causes and conditions that contribute to their commitment, and also a criminal identity.

Under the special measures preventing theft from vehicles, in author's opinion, should be understood measures specifically aimed at eliminating or minimizing the causes and conditions that promote or facilitate the commitment of such crimes, including activities related to the impact on individuals who have committed or intend to commit a crime that the police used mainly on the basis of professional knowledge, including the use of special capabilities.

Criminologists have long been proven that crime can not be overcome or defeat can only minimize the impact of criminogenic factors in society and thus to a few percent lower its performance. Therefore, to achieve the most effective reduction in cases of theft from vehicles is optimal for the police to combine prevention, rapid response and working with victims of crime.

**Keywords:** *property, someone else's property, crime, law enforcement, prevention of crime.*

*Надійшла до редакції 23.01.2013*

**Д.Ю. Степаненко**

здобувач

*(Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка)*

УДК 343.359.2

## **ЗМІСТ ДІЯННЯ У СКЛАДІ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО ст. 212-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

Здійснено комплексний аналіз змісту діяння «ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» як ознаки об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого 212-1 КК України. Запропоновано шляхи вдосконалення його опису.

**Ключові слова:** *склад злочину, об'єктивна сторона складу злочину, ухилення від сплати страхових внесків, порушення порядку нарахування, обчислення та сплати страхових внесків.*

**Постановка проблеми.** Стаття 11 КК України визначає злочин як передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння (дію або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. Із цього випливає, що будь-який злочин – це діяння (дія або бездіяльність), яке є суспільно небезпечним, протиправним, винним і вчиненим суб'єктом злочину. Без діяння як справедливо зазначається в науці кримінального права не існує й не може існувати злочину.

Діяння як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 212-1 КК України, знаходить своє вираження у словах: «ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».